

Original Research

***Phenomenology of Teenage Girls' Identifiability in
relation to Being in the Virtual Space***

Reihaneh Bateni Nooshabadi¹

Mansoureh Zarean²

Maryam Mohseni³

Abstract

Adolescence is a period of self-recovery within the context of life and identity formation. In recent times, virtual space appears to play a significant role in shaping adolescent identity. The aim of the present study was to examine the lived experiences of adolescent girls regarding their personal and family identity as influenced by their presence in virtual space, using a psychological approach in the city of Karaj. To achieve this aim, a qualitative research design with a phenomenological method was employed, and interviews were conducted with 19 adolescent girls aged 13 to 16. Content analysis of the interviews led to the extraction of three main categories: "identity relations," "identity platform," and "identity fluidity." The overarching theme emerging from these categories was defined as "personal and family values influenced by the duality of real and virtual lifeworlds". Participants with diffused identity reported spending less than 4 hours per day on virtual platforms, whereas those in the moratorium and identity foreclosure stages reported using virtual space more than 4 hours per day. Furthermore, individuals with a diffused identity viewed virtual space as a tool for self-improvement, increasing awareness, and updating general knowledge. In contrast, those experiencing identity moratorium used virtual platforms as a means to internalize others' beliefs.

¹. Ph. D student in Women's Studies, Women's Rights in Islam, University of Religions and Religions, Qom. Iran. Reihaneh.Bateni20@gmail.com

². Associate Professor, Department of Social Sciences and Population Studies, Women's Research Center, Alzahra University, Tehran, Iran. m.zarean@alzahra.ac.ir (Corresponding Author)

³. PhD student in Women's Studies, Women's Rights in Islam, University of Religions and Religions, Qom, Iran. m.mohseni@Urd.ac.ir

Submit Date: 2023/11/10

Accept Date: 2025/15/03

DOI: 10.22051/JWSPS.2025.45236.2795

Among the digital applications used, the most frequently used app was Shad, while Snapchat and Pinterest were reported as the least used.

Keywords

Phenomenology, Lived Experience, Girls, Adolescents, Identity, Virtual Space

Introduction

One of the key developmental impacts of adolescence is the formation of individual identity, which emerges through the interaction of biological-genetic factors, cultural tendencies, family upbringing (Barikloo, 2013), society, and virtual space (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem, & Nolen-Hoeksema, 2014). This issue is particularly significant for girls in our society, as their personal and family identities are shaped by gender, cultural values, societal norms, and the influence of digital environment. In such a context, identity formation becomes a dynamic, complex, fluid, and challenging process (Mostafa Bolourdi & Abdollahi, 2018).

This study seeks to answer the fundamental question: *How is the identity of adolescent girls shaped in relation to virtual space?* The phenomenological method provides an appropriate framework for exploring adolescents' unique experiences of this phenomenon, taking into account the context, time, social positioning, and personal history.

Methodology

The research method employed in this study is phenomenology (Shiyan, 2023), which aims to explore the meaning of individuals' personal lived experiences through their subjectivity and self-description (Dogson, 2023). The data collection tool used was in-depth interviews (Iman, 2018) with a phenomenological approach, ensuring adherence to the principle of informed consent. These interviews, each lasting between 45 to 60 minutes, were conducted with 19 first-period secondary school students in Alborz province in 2012. The interviews continued until data saturation was achieved. For the psychological analysis, data were examined using Moustakas' (1994) seven-step method. Additionally, external supervision was incorporated into the research process.

Findings

In the current study, the number of hours of use of virtual space was less than 4 hours for people who had identity dispersion, and for people who were in the phase of identity interruption and identity recording, it was more than 4 hours a day. Also, people with an identity gap used cyberspace as a tool for progress, increasing awareness and updating public information. The people with an identity gap used cyberspace to internalize the opinions of others. The main categories resulting from the codes obtained in the current research, according to the theoretical foundations, include 1- identity relationships (the output of the individual's own approach, interpersonal and family relationships), 2- identity platform (the result of success or failure in identity search: identity acquisition, identity crisis and identity transformation) and 3- identity fluidity (result of reality, virtual space and living world is a mosaic with a two-way effect on both of them). The theme extracted from the categories of the current research is considered as "personal and family values affected by the dual life of the real and virtual world". The following results can be obtained from the combination of Bezronsky's, Marcia's and Erikson's theories. Specific information style can be seen in adolescents with an identity gap. Adolescents in the stage of identity capture or dispersion have adjustment problems when faced with issues related to identity. In the dispersion of identity, the least maturity in the development of identity has been witnessed and the cognitive style of avoidance - disconnection can be observed. The identity formation process for adolescent girls reflects a labyrinthine journey through reality, virtual space, and a mosaic-like world, ultimately resulting in a fluid sense of self. Identity serves as the basis for personal, interpersonal, and family relationships. In this context, an individual may successfully achieve identity, become confused between polarities and enter an identity crisis, or experience a transformation leading to a different self-concept than before.

At the practical level, this research can be considered a preliminary step in understanding the identity development of adolescent girls in relation to virtual space. Given the topic and the participants' gender, the group of adolescent girls required special attention to reduce potential harm and successfully navigate this critical developmental stage.

References

- Archer, S. L., & Waterman, A. S. (1990). Varieties of identity diffusions and foreclosures: An exploration of subcategories of the identity statuses. *Journal of Adolescent Research*, 5(1), 96-111. <https://doi.org/10.1177/074355489051007>

- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bam, D. J., & Hoeksma, S. N. (2022). *Atkinson & Hilgard's Introduction to Psychology*. Roshd.
- Azadarmaki, T., & Chavoshian, H. (2002). The Human Body As a Medium of Identity. *Iranian Journal of Sociology*, 4(4), 57-75. (In Persian)
- Bariklou, A. R. (2013). A Study of Preserving the Identity of Family for the Child Born of Artificial Insemination in Islamic and International Human Rights Documents. *Private Law*, 10(1), 59-86. (In Persian)
- Barros, M., Alcadipani, R., Coupland, C., & Brown, A. D. (2023). Online identities in and around organizations: A critical exploration and way forward. *Organization*, 30(1), 3-20. <http://dx.doi.org/10.1177/13505084221137987>
- Bastani, S., & Moosanejad, P. (2013). Gender Identity of Men and Women in Metropolitan Tehran. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 11(2), 29-54. (In Persian)
- Bělohrad, R. (2019). Fukuyama, Francis: Identity. The Demand for Dignity and the Politics of Resentment. In.
- Bem, S. L. (1983). Gender schema theory and its implications for child development: Raising gender-aschematic children in a gender-schematic society. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 8(4), 598-616.
- Berk, L. (2015). *Development Through the Lifespan* (Vol. 1). Arassbaran. (In Persian)
- Berzonsky, M. D. (1990). Self-construction over the life-span: A process perspective on identity formation.
- Berzonsky, M. D., & Kinney, A. (2019). Identity processing style and depression: The mediational role of experiential avoidance and self-regulation. *Identity*, 19(2), 83-97. <http://dx.doi.org/10.1080/15283488.2019.1567341>
- Bilali, R., Iqbal, Y., & Çelik, A. B. (2018). The role of national identity, religious identity, and intergroup contact on social distance across multiple social divides in Turkey. *International Journal of Intercultural Relations*, 65, 73-85. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2018.04.007>
- Boichuk, O., Lyebedyeva, Y., Stadnyk, M., Mishchuk, A., & Shcherbin, L. (2023). Effectiveness of virtual space in the socialization process of teenagers (under martial law). *Amazonia Investiga*, 12(63), 266-276. <http://dx.doi.org/10.34069/AI/2023.63.03.25>
- Chen, L., & Wang, C. (2022). The influence of virtual space on contemporary identity: The perspective of philosophy. *Filosofija. Sociologija*, 33(1), 32-39. <http://dx.doi.org/10.6001/fil-soc.v33i1.4667>
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.

- Dodgson, J. E. (2023). Phenomenology: Researching the Lived Experience. *Journal of Human Lactation*, 08903344231176453.
- Eagleton, T. (2011). *Literary theory: An introduction*. John Wiley & Sons.
- Elsayed, W. (2021). The negative effects of social media on the social identity of adolescents from the perspective of social work. *Heliyon*, 7(2), 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e06691>
- Everson, R. B., Randerath, E., Santella, R. M., Cefalo, R. C., Avitts, T. A., & Randerath, K. (1986). Detection of smoking-related covalent DNA adducts in human placenta. *Science*, 231(4733), 54-57. <https://doi.org/10.1126/science.3941892>
- Fielding, N., & Fielding, N. G. (1988). *Actions and structure: Research methods and social theory*.
- Finnemore, M. (2018). Ethical dilemmas in cyberspace. *Ethics & International Affairs*, 32(4), 457-462.
- Froehlich, L., Martiny, S. E., & Deaux, K. (2019). A longitudinal investigation of the ethnic and national identities of children with migration background in Germany. *Social Psychology*, 51(2), 91-105.
- Giddens, A., & Sutton, P. W. (2021). *Sociology*. Elmi. (In Persian)
- Godden, L., & Kutsyuruba, B. (2023). Hermeneutic phenomenology. In *Varieties of qualitative research methods: Selected contextual perspectives* (pp. 225-230). Cham: Springer International Publishing. http://dx.doi.org/10.1007/978-3-031-04394-9_36
- Gómez, A. G. (2010). Competing narratives, gender and threaded identity in cyberspace. *Journal of Gender Studies*, 19(1), 27-42. <http://dx.doi.org/10.1080/09589230903525429>
- Hejazi, E., & Fartash, S. (1997). Gender Differences in Identity Styles, Identity Commitment and Friendship Quality of Women in Development and Politics. *Women's Studies*, 4(15), 61-76. (In Persian)
- Hejazi, E., & Fartash, S. (2006). The Relation Between Identity Styles, Commitment and The Quality of Friendship. *Journal of Psychology and Education*, 36(1-2), 167-184. (In Persian)
- Horney, K. (2019). *Feminine Psychology* Behjat. (In Persian)
- Iman, M. T. (2018). *Methodology of Qualitative Researches*. Department of Philosophy of Social Sciences and Humanities. (In Persian)
- Janssen, A., & Murachver, T. (2004). The relationship between gender and topic in gender-preferential language use. *Written Communication*, 21(4), 344-367. <https://doi.org/10.1177/0741088304263990>
- Jugert, P., Leszczensky, L., & Pink, S. (2020). Differential influence of same- and cross-ethnic friends on ethnic-racial identity development in early adolescence. *Child Development*, 91(3), 949-963. <https://doi.org/10.1111/cdev.13334>

- Kajbaf, M. B. (2016). *Psychology of Sexual Behavior (Theories and Perspectives)*. Ravan. (In Persian)
- Khanifar, H., & Moslemi, N. (2019). *Fundamentals Qualitive Research Methods New and Practical Approach* (Vol. 1). Negahe Danesh. (In Persian)
- Kohlberg, L. (1966). A cognitive-development analysis of children's sex-role concepts and attitudes. *The Development of sex Defference*.
- Korneeva, A., Loyko, O. T., & Zeremskaya, Y. A. (2016). Virtual space as a sphere of the personal identity's formation. *Journal of Economics and Social Sciences*, (8)5, 1-5.
- Korostelina, K. V., & Identity, S. (2007). a Social Psychological Synthesis. EBook Published, Pub. Location New. *Exchange*, 62, 134-150.
- Kroger, J. (1993). Identity and context: How the identity statuses choose their match.
- Kuchinke, K. P. (2023). Phenomenology and human resource development: Philosophical foundations and implication for research. *Human Resource Development Review*, 22(1), 36-58.
<http://dx.doi.org/10.1177/15344843221139352>
- Luksík, I., & Bláhová, Z. (2005). Gender Identity in 12-15-Year-Old Boys and Girls: A Comparison of Urban and Outskirts Areas1. *Studia Psychologica*, 47(1), 23-34.
- Mhatre, S. G., & Mehta, N. K. (2023). Review of phenomenological approaches and its scope in human resource management. *Journal of Organizational Effectiveness: People and Performance*, 10(1), 112-131.
<http://dx.doi.org/10.1108/JOEPP-12-2021-0354>
- Mischel, W. (2015). A social learning view of sex differences in behavior.
- Mitina, S. (2020). The Influence of the Virtual Space on Formation of Identity.
- Mohseni, M. (2007). *Sociology of Information Society*. Didavar.
- Muuss, R. E. (1988). Carol Gilligan's theory of sex differences in the development of moral reasoning during adolescence. *Adolescence*, 23(89), 229-243.
- Nasrin, S., & Fisher, D. R. (2022). Understanding collective identity in virtual spaces: A study of the youth climate movement. *American Behavioral Scientist*, 66(9), 1286-1308. <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2013.06.011>
- Orlowski, A. (2003). Most bloggers" are teenage girls"-survey. *The Register*, 30.
- Penley, J. A., & Tomaka, J. (2002). Associations among the Big Five, emotional responses, and coping with acute stress. *Personality and Individual Differences*, 32(7), 1215-1228.
- Polkinghorne, D. E. (1989). Phenomenological research methods. In *Existential-phenomenological perspectives in psychology: Exploring the breadth of human experience* (pp. 41-60). Springer.

- Prastiwi, M. I., Suyanto, B., & Izzati, Y. W. (2022). The liquid identity of adolescents with disabilities: Changes in the identity of adolescents with disabilities in social media. *Masyarakat, Kebudayaan & Politik*, 35(3), 310-320
- Ranjbar, H., Haghdoost, A. A., Salsali, M., Khoshdel, A., Soleimani, M., & Bahrami, N. (2012). Sampling in qualitative research: A guide for beginning. (In Persian)
- Razavi, S. A. M., Kianpour, M., & Aqababae, E. (2018). Study of Emotional Identity Construction Among users of Virtual space (Research case: youth of Qom city. *National Studies Journal*, 19(73), 57-74. (In Persian)
- Rudgar, N. (2017). *Feminism; History, theories, trends, criticism*. Women Research Center. (In Persian)
- Sanei, A. A.-S., & Nasrabadi, A. N. (2004). *Qualitative Research Methodology in Medical Sciences*. Barayefarda. (In Persian)
- Shahabi Anbaran, B., Jafari, A., Hashemi, S., & Soltanifar, M. (2022). Dual Identities in Virtual and Real Space based on the Lived Experiences of Teenagers; Thematic analysis. *Journal of Educational Psychology*, 13(2), 47-59. (In Persian)
- Shahidi, A. A. (2019). Membership in social network son the level of identification and social security adolescents. *Theological-Doctrinal Research (Islamic Azad University-Saveh Branch)*, 3(35), 143-152.
- Shiyan, A. (2023). Reflection as the basis of E. Husserl's phenomenological methodology.
- Soltan, A., Pour, Z. S., & Aghaei, S. (2023). Phenomenological Pathology of Adolescent Girls' Gender Identity in Cyberspace. *Journal of Culture of Counseling and Psychotherapy*, 14(54), 61-84. (In Persian)
- Steensma, T. D., Kreukels, B. P., de Vries, A. L., & Cohen-Kettenis, P. T. (2013). Gender identity development in adolescence. *Hormones and behavior*, 64(2), 288-297. <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2013.06.011>
- Te Wildt, B., Kowalewski, E., Meibeyer, F., & Huber, T. (2006). Identity and dissociation in cyberspace: A case of dissociative identity disorder associated with internet role playing. *Der Nervenarzt*, 77, 81-84. <https://doi.org/10.1007/s00115-005-1893-x>
- Vleioras, G., & Bosma, H. A. (2005). Are identity styles important for psychological well-being? *Journal of adolescence*, 28(3), 397-409. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.09.001>
- Zanden, J. V. (2014). *Developmental Psychology*. Savalane.
- Zargar, S. F. (2010). A Review on Approaches of Women's Gender Identity. (In Persian)

پدیدارشناسی هویت‌پذیری دختران نوجوان در ارتباط با حضور در فضای مجازی

ریحانه باطنی نوش‌آبادی^۱

منصوره زارعان^۲

مریم محسنی^۳

چکیده

نوجوانی، دوره‌بازیبایی خویشتن در بافت زندگی و شناخت هویت است. این برهه فرصت تجربه باورها، نقش‌ها، وظایف و تعهدات مختلف را برای نوجوان فراهم می‌کند. به‌نظر می‌رسد در دوران اخیر فضای مجازی نقشی پررنگ در شکل‌گیری هویت نوجوانان داشته است. هدف پژوهش حاضر، با رویکردی روان‌شناختی به بررسی تجربه زیسته دختران نوجوان از هویت فردی و خانوادگی متأثر از حضور در فضای مجازی در شهر کرج پرداخته است. در این راستا، با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی، با ۱۹ نفر از دختران نوجوان در سنین ۱۳ تا ۱۶ سال مصاحبه صورت پذیرفت. از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها، ۳ مقوله اصلی «مناسبات هویت»، «سکوی هویت» و «سیالیت هویت» استخراج گردید. درون‌مایه استخراج شده از این مقولات تحت عنوان «ارزش‌های فردی و خانوادگی متأثر از دوگانه زیست جهان واقعی و مجازی» بود؛ چرا که اشخاصی که دارای پراکندگی هویت بودند، میزان استفاده از فضای مجازی آن‌ها، کمتر از ۴ ساعت بود و اشخاصی که در مرحله وقفه و ضبط هویت قرار داشتند، بیشتر از ۴ ساعت در

^۱ دانشجوی دکتری رشته مطالعات زنان، گرایش حقوق زن در اسلام، دانشگاه ادیان و مذاهب، قم، ایران.

Reihaneh.Batani20@gmail.com

^۲ دانشیار، گروه مطالعات علوم اجتماعی و جمعیت، پژوهشکده زنان، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران. (نویسنده مسؤل)

m.zarean@alzahra.ac.ir

^۳ دانشجوی دکتری مطالعات زنان، گرایش حقوق زن در اسلام، دانشگاه ادیان و مذاهب، قم، ایران.

m.mohseni@Urd.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۹

DOI: 10.22051/JWSPS.2025.45236.2795

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سازوکارهای اجتماعی از عوامل مؤثر بر هویت نوجوانان است (Bilali et al, 2018). ارزش‌های اجتماعی - فرهنگی جامعه به‌طور کلی، در دو دسته سنتی و مدرن تقسیم‌بندی می‌شود. اما در جوامع در حال گذار نظیر ایران، الگوی خاصی از هویت شکل گرفته که به‌طور کامل، نه سنتی تلقی می‌شود و نه در دسته مدرن جای می‌گیرد. این هویت، از الگوی سنتی به مدرن روبرو شده است؛ اما ارزش‌های متضاد و متناقض دارد (چاوشیان، ۱۳۸۱). این نوع هویت، به‌طور جدی، تحت تأثیر زمینه فضای مجازی است که آن را می‌توان بحرانی مضاعف خواند، چرا که مازاد بر سایر عوامل به هویت، حالتی سیال‌گونه می‌بخشد.

بر این اساس، امروزه یکی از عوامل تأثیرگذار در شکل‌گیری هویت افراد، فضای مجازی است. ساخت، عملکرد و تنظیم هویت‌ها در دنیای برخط پیامدهای عمیقی برای افراد، سازمان‌ها و جامعه دارد، به‌ویژه که فناوری‌های دیجیتال به‌طور فزاینده‌ای در زندگی روزمره ما حضوری گسترده و همه‌جانبه دارد (Barros et al, 2023). شکل‌گیری هویت در فضای مجازی با واقعیت، متفاوت است. فضای مجازی به‌دلیل انعطاف و خاصیت تعاملی خود، تغییراتی را در ارزش‌ها، باورها و رفتارهای فردی و اجتماعی ایجاد می‌کند و بر ابعاد مختلف هویت تأثیرگذار است (وکیل‌ها، ۱۳۹۲). فضای مجازی با انعطاف‌پذیر کردن هویتی در مخاطبین خود، چهره و بازنمایی‌های متفاوتی از خود ارائه می‌دهد. همچنین به دلیل متن‌گرایی، می‌تواند شکل جدیدی از هویت مجازی را شکل دهد. اینترنت به‌وضوح یک مکان باز و بالقوه ناشناس برای کشف روابط اولیه قرن بیست‌ویکم فراهم می‌کند (Janssen & Murachver, 2004, Gómez, 2010., Orlowski, 2003) و با میانجی‌سازی تجربیات تجزیه‌کننده می‌تواند مرزهای احساس هویت افراد را به چالش کشیده و انسجام هویتی فرد را به خطر بیندازد (Te Wildt et al, 2006). فرد در نوجوانی دچار سرگردانی، ابهام، سرخوردگی و عدم اعتماد به نفس است و هویت‌یابی به‌معنای غلبه بر این سردرگمی‌ها، سرگردانی‌ها و ابهامات است. این درحالی است که مواجهه با فضای مجازی، فایده‌آمیز بر این موانع و تعارضات را در این برهه با چالش جدی روبرو می‌کند و سبب گسست تکه‌های هویتی نوجوان می‌شود. از سوی دیگر، فینمور^۱، فضای مجازی را مسبب ابزاری کردن انسان‌ها دانسته و معتقد است کالایی شدن فرد - هویت فرد، داده‌های فرد و حریم

^۱. Finnemore

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فرهنگی و فضای مجازی نیز تأثیر می‌پذیرد و دست‌یابی به هویت، در شرایط مزبور، فرایندی متغیر، پیچیده، سیال و دشوار است (مصطفی بلوردی و عبداللهی، ۱۳۹۰). در این راستا، دختران نوجوان، بیشتر از پسران نوجوان در تلاش هستند تا به مهم‌ترین هدف دوره نوجوانی خود، که همانا جست‌وجوی کسب هویت بامعنا است دست یابند.

بنابراین، هدف از انجام این پژوهش، بازخوانی تجربه زیسته دختران نوجوان است تا پاسخ‌گوی این پرسش اساسی باشد که هویت دختران نوجوان در ارتباط با فضای مجازی چگونه شکل می‌گیرد؟ از آن‌جا که پی‌بردن به معنای ذهنی دختران نوجوان در قالب روش‌های کمی نمی‌گنجد، تجربه زیسته آنان در رابطه با هویت‌پذیری با بهره‌گیری از روش پدیدارشناسی مورد تدقیق قرار گرفت تا در مورد لایه‌های پنهان پدیده، نگرشی عمیق ایجاد گردد. زیرا روش پدیدارشناسی، تلاشی است تا تجربیات انسان از یک پدیده را در زمینه‌ای که روی می‌دهد، توصیف کند تا بتواند احساس، نحوه ادراک و تفسیر افراد از آن پدیده را بشناساند که پلی میان عین (جهان آشنا) و ذهن (جهان ناآشنای نهفته در پدیده) برقرار کند. واقعیت، ذهنی است و حقیقت، تفسیر موقتی افراد از آن است؛ لذا تجربه یک پدیده برای هر فرد، منحصر به فرد است که کیفیت ظهور پدیده‌ها را به صورت مستقل مورد تدقیق قرار می‌دهد. این موضوع در مورد هویت نیز که از فضای مجازی متأثر بوده و حالتی سیال‌گونه یافته است، صدق می‌کند و نسبتاً بدیع با توجه به بافت، زمان، موقعیت اجتماعی و تاریخچه شخصی متفاوت افراد است.

پیشینه تجربی

در حیطه هویت و فضای مجازی پژوهش‌های متعددی صورت پذیرفته که از جمله می‌توان به مطالعه رابطه نگرش به رسانه‌های اجتماعی با هویت نوجوانان (نوری راد و خانیکی، ۱۴۰۰)؛ هویت‌یابی و احساس امنیت اجتماعی نوجوانان (شهیدی، ۱۳۹۸)؛ فرایند اجتماعی شدن نوجوانان (Boichuk et al, 2023)؛ هویت سیال نوجوانان در رسانه‌های اجتماعی (Prastiwi et al, 2022؛ رضوی و همکاران، ۲۰۱۷)؛ تأثیرات فضای مجازی بر هویت (Chen, & Wang, 2022., Korneeva et al, 2015., Elsayed, 2021., Nasrin, & Fisher, 2021., اشاره نمود.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

باورها، و اهدافی تشکیل شده و فرد بدان پای‌بند است (Penley, & Tomaka, 2002). به‌نظر اریکسون پنجمین بحران روانی اجتماعی زندگی، هویت در مقابل گم‌گشتگی است که سردرگمی نقش نامیده می‌شود. این جست‌وجوی هویت، بحران اولیه دوره نوجوانی را به‌دنبال دارد و ممکن است بین وحدت هویت و سردرگمی در نقش تضاد ایجاد شود.

جدول ۱. مراحل رشد روانی-اجتماعی اریک اریکسون

Table 1. Erik Erikson's stages of psycho-social development

Stage Number	Stage name	Age
1	Trust vs. Mistrust	Birth to 1 year
2	Autonomy vs. Shame	1 to 3 years
3	Initiative vs. Guilt	3 to 5 years
4	Industry vs. Inferiority	6 to 11 years
5	Identity vs. Role Confusion	11 years to late adolescence
6	Intimacy vs. Isolation	21 to 40 years
7	Generativity vs. Stagnation	40 to 65 years old
8	Integrity vs. Despair	Over 65

مارسیا^۱ معتقد است هویت یک سازمان پویا، خودساخته و درونی از توانایی، باور و تاریخچه فردی است. تحول این ساختار زمانی است که افراد نسبت به یگانگی‌شان و شباهت‌هایشان با دیگران و نقاط ضعف و قوت خود در روش‌هایی که در جهان اتخاذ می‌کنند، آگاه‌تر باشند و تکیه بیشتری بر منافع بیرونی برای ارزش‌یابی خودشان نمایند (Vleioras, & Bosma, 2005).

مارسیا به پایگاه هویت نیز اشاره دارد تا مفهوم هویت اریکسون را عملیاتی کند و دو روند برای ساخته‌شدن هویت برمی‌شمرد: بحران یا جست‌وجوی هویت (دوره‌ای که فرد درباره تقلیدها و همانندسازی‌های گذشته، انتظارات، نقش‌ها و سنت‌های اجتماعی پرسش‌گری و تأمل می‌کند و نقش‌ها و آرمان‌ها و اشکال مختلف هویت را مورد آزمایش قرار می‌دهد) و تعهد (تصمیم‌گیری‌های نسبتاً بادوام و باثبات نسبی در زمینه‌های مختلف هویت و جهت‌گیری تلاش

^۱. Marcia

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

استینسما^۱ معتقد است هویت جنسیتی اشاره به میزانی دارد که یک فرد خود را شبیه دیگران از یک جنسیت تجربه می‌کند. احساس مرد یا زن بودن فرد تا حد زیادی تعیین می‌کند که مردم چگونه خود را می‌بینند و این نگرش مبنای مهمی برای تعامل آن‌ها با دیگران فراهم می‌سازد (Steensma et al, 2013: 289). هویت از نظر گیدنز، تلقی افراد از آن است که چه کسی هستند؛ در واقع، او هویت را نگرشی می‌خواند که افراد برحسب جنسیت خود، به مرور زمان نسبت به خویش می‌یابند که تعاملات آنان را تحت کنترل گرفته و بازتابی از احساس مرد بودن یا زن بودن آن‌ها است. این احساس، مبتنی بر الگوهای رفتاری و نگرش‌های رفتاری زنانه یا مردانه است (باستانی و موسی‌نژاد، ۱۳۹۲). نظریه یادگیری اجتماعی نیز بیان‌گر تفاوت‌های جنسیتی است. این نظریه، مفاهیم تقویت، تقلید، یادگیری مشاهده‌ای و فرایند شکل‌گیری هویت جنسیتی را منعکس می‌نماید. هر کودک در فرایند رشد و تحول خود، آن دسته رفتارهایی را انجام می‌دهد که تأیید مادر را به همراه داشته باشد؛ همان اعمالی که وابسته به جنسیت کودک بوده و بابت آن پاداش دریافت می‌کند؛ بدین ترتیب نقش جنسیتی با تقلید از والد هم‌جنس شکل می‌گیرد (زرگر شیرازی، ۱۳۸۸). هم‌چنین، یادگیری مشاهده‌ای رفتارهای والد هم‌جنس توسط کودک، بدون تقویت و تنبیه نیز موجب شکل‌گیری نقش جنسیتی او می‌شود (Michelle, 1966). از سوی دیگر، کلبگ نیز جنسیت و هویت جنسیتی را به موازات تغییرات رشدی دانسته و شکل‌گیری آن را مربوط به سن ۱۸ ماهگی تا ۲ سالگی و با یادگیری همسان‌سازی جنسیتی با پدر یا مادر خود می‌خواند. این هویت جنسیتی به‌عنوان بخشی مهمی از هویت شخصیتی فرد، تا همیشه فرد را در قالب جنسیت خود نگه داشته و ارزش‌گذاری‌های اساسی را معین می‌کند. احساس مثبت دختر از خویشتن باعث می‌شود تا زنانگی را مثبت تلقی کند و آن را با کلیشه‌های فرهنگی همراه سازد، پس نقش زنانه برای او دارای جذابیت شده و با مادر، همسان‌سازی می‌کند تا نقش او را اکتساب نماید و بدین صورت، خودپنداره مثبت برای نقش جنسیتی را به‌طور خودانگیخته و خود-جامعه‌پذیر، نه با تحمیل بیرونی کسب می‌نماید (Kohlberg, 1966).

فضای مجازی یا سایبرنتیک به‌عنوان دیگر مفهوم حائز اهمیت را فضای رایانه‌ای سازنده یا فضای جغرافیای مجازی می‌نامند که با تفکر فناوری نوین اطلاعاتی در ارتباط است (محسنی و

^۱. Steensma

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

که جهت شناخت بلاواسطه افراد از پدیدارهای مشتمل بر اعمال، افکار، خواسته‌ها و اعتقادات است (Godden & Kutsyuruba, 2023 و خنیفر و مسلمی، ۱۳۹۸). از آنجایی که پژوهش پدیدارشناسی، به صورت سیکل برگشتی و غیرخطی است، مصاحبه عمیق با مشارکت‌کنندگان جهت شناخت عمیق تجربیات آنان بدون سوگیری، مرجع اصلی داده‌ها است (Fielding & Mhatre & Mehta, 2023; Fielding, 1988).

نمونه‌گیری پژوهش حاضر به صورت هدفمند و با شیوه در دسترس تا زمان اشباع داده‌ها انتخاب شده است. از حمایت تحقیقاتی، مبانی فلسفی، تحلیل و انعکاس ماهیت تجربه زیسته افراد جهت اعتباربخشی به پژوهش استفاده شده است (Kuchinke, 2023 & Cresswell, 2007).

در پژوهش حاضر، از مصاحبه عمیق با رویکرد پدیدارشناسانه برای گردآوری داده بهره برده شد که طی روند مصاحبه، در طول ۴۵ الی ۶۰ دقیقه، مشارکت‌کنندگان، تجربه زیسته خود را از هویت متأثر از فضای مجازی بیان داشتند. پس از کسب اطلاعات بیوگرافی، برخی از سؤالات مصاحبه حاضر به شرح زیر بود:

- به نظرت آیا باید فرقی بین دختر و پسر باشه؟
- دوست داشتی تو چه خانواده‌ای به دنیا می‌اومدی؟
- وقتی با دوستان بیرون می‌ری، دوست داری خانواده چطور باهات همراهی کنن؟
- آیا فکر می‌کنی فضای مجازی روی انتخاب دوستانت تأثیر داشته؟
- با دوستانت بیشتر درباره چه موضوعاتی صحبت می‌کنی؟
- چقدر دوستانت روی زندگی‌ات تأثیری دارند؟

پس از ضبط مصاحبه‌ها که بهترین روش آن با ضبط صوت است (صانعی و همکاران، ۱۳۸۳)، تمام آن‌ها به دقت شنیده و روی کاغذ پیاده‌سازی شد تا امکان خطا کاهش یابد و درک مستقیم از اطلاعات خام در اختیار قرار گیرد که پولکینگ‌هورن^۱ (۱۹۸۹)، تعداد ۵ تا ۲۵ مصاحبه را برای روش پدیدارشناسی پیشنهاد می‌کند. بر این اساس، در پژوهش حاضر با ۱۹ نفر از دانش‌آموزان

^۱. Polkinghorne

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

آیا درک ناظر خارجی از داده‌ها نیز مشابه پژوهشگر است یا خیر؟ که تناسب در کدگذاری میان محققان و ناظر، بیشتر از ۸۰ درصد بود.

جدول ۳. مشخصات مشارکت‌کنندگان در پژوهش

Table 3. Characteristics of participants in the research

Code	Nicknames	Age	Educational background	Hours of presence in cyberspace	Environment
1	Delaram	14	Eighth	3	Shad, Rubika, WhatsApp
2	Bahar	15	Eighth	2/5	Ita, Soroush, Rubika, Snapchat, Shad
3	Samaneh	15	Ninth	2	Instagram, Telegram, Shad
4	Baran	15	Eighth	8	Rubika, Shad, Ita, Telegram, WhatsApp
5	Linda	16	Ninth	7	Rubika, Instagram, Ita, Shad
6	Flor	16	Ninth	7/5	Ita, Shad, Rubika, Soroush
7	Nora	15	Ninth	3	Instagram, Rubika, Telegram, Ita
8	Samaneh	16	Ninth	4	Instagram, Rubika, Telegram, Ita, Soroush, Shad, WhatsApp
9	Maria	14	Eighth	1/5	Rubika, Shad
10	Kiana	15	Ninth	2	Pinterest, YouTube
11	Panah	14	Eighth	3	Shad, Ita, Rubika, Telegram
12	Frank	14	Eighth	6	Rubika, Shad, WhatsApp
13	Mahiya	14	Eighth	2	Instagram
14	Ava	15	Ninth	3	Shad, WhatsApp
15	Pardis	15	Ninth	7	Ita, Soroush, Rubika, Shad
16	Diana	13	Eighth	5	Ita, Instagram, Shad
17	Gundam	15	Ninth	2	Instagram, Shad, YouTube
18	Mary	14	Eighth	5	Shad, Rubika, Instagram, WhatsApp
19	Nafs	14	Eighth	6	Rubika, Shad, Soroush, Ita, Instagram, WhatsApp

یافته‌های پژوهش

پژوهش حاضر باهدف بررسی تجارب زیسته دختران نوجوان از حضور در فضای مجازی و تأثیر آن بر هویت فردی و خانوادگی به انجام رسیده است؛ سؤال اصلی محقق آن بود که تجربه، احساس و نظر مشارکت‌کنندگان نسبت به هویت در سطوح فردی و خانوادگی را جویا شود. با این توضیح، یافته‌ها در ادامه گزارش می‌گردد.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

افراد در معرض عقاید و افکار متفاوت و تعاملات و تبادل نظر بدون دغدغه در شبکه‌های اجتماعی به‌خاطر فضایی دموکراتیک و نسبتاً آزاد است.

تغییر در سطح اعتمادبه‌نفس

نوجوانانی که به کسب هویت دسته یافته‌اند، اعتمادبه‌نفس بالاتری را تجربه می‌کنند. آنان به احتمال زیاد، تحصیلات و اشتغال را مسیرهای رسیدن به آرزوهای خود دانسته و دارای استدلال اخلاقی پیچیده‌تری هستند.

مریم: «فضای مجازی در زندگی من تأثیر داشته، چون همین که من با خیلی چیزها آشنا شدم، اعتماد به‌نفسم زیاد شده و با جامعه آشنا شدم و می‌بینم چه اتفاقاتی در جامعه می‌افتد، چه چیزهایی تجربه کردم و می‌توانم بهتر از خودم محافظت کنم».

رفتار عادی از نظر جنسیت

فرایند نقش‌پذیری جنسیتی که ناشی از پردازش روان‌بنه‌های جنسیتی است، به ویژگی‌ها و رفتارهای مورد انتظار یک فرهنگ از مردان و زنان اشاره دارد که رفتار قالبی جنسیتی را شکل می‌دهد؛ بنابراین انتظارات فرهنگی و روان‌بنه‌های شناختی افراد در آن می‌تواند مؤثر باشد.

مریم: «به‌نظر من نباید فرق باشه بین دختر یا پسر، البته جامعه طوری هست که آسیب برای دختر هست بیشتر. خیلی از خانواده‌ها می‌گن پسر باید بره سرکار، درس بخونه، کار بکنه، فکر نمی‌کنن که دختر هم باید دانشگاه بره، درس بخونه و این‌ها خیلی بده. به‌نظر من پسرها دوست ندارند شبیه دخترها باشن. بعضی‌ها هستند که فکر می‌کنم بهشون می‌گن ترنس، با تیپ و استایل دخترانه بیرون می‌رن، ولی پسرهایی که من می‌شناسم نه، دوست ندارن، به غرورشون بر می‌خوره».

کیانا: «چرا باید شبیه پسرها باشم؟ مگه پسر بودن چیست؟ همه ما یک لباس بهتر تن می‌کنیم، بیرون می‌ریم، چه فرقی دارد لباس دخترونه باشه یا پسر؟ من تیپ‌های ساده و کلاسیک و دخترونه می‌زنم، بیرون می‌رم، همیشه موهایم بلند است».

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

دختر و پسر مده. هر دو جنس می‌پوشن این رو و اگر بره تو تیپ مشکلی، دیگه دختر و پسر با هم فرق نداره.

سیالیت هویت

تعاملات انسانی یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در شکل‌گیری هویت است. جهان امروز، مجموعه‌ای چندوجهی و به‌هم‌پیوسته از واقعیت و فضای مجازی است که اینترنت را به‌عنوان وجه غالب خود برگزیده و تغییر و تحولات ناشی از آن را نیز در ابعاد گوناگون تصدیق می‌کند؛ بنابراین مضمون بستر مشتمل بر فضای مجازی و فضای واقعی و زیست‌جهان موزاییکی است که تلفیقی از عوامل متعدد نظیر واقعیت و فضای مجازی است.

تأثیرپذیری بیشتر از فضای واقعی

در جوامعی که دگرگونی‌های مربوط به فرهنگ، مکان، فضا، اقتدار حکومت و کنترل مراجع قدرت را کمتر تجربه می‌کند، ارتباطات در آن عمومی و همگانی است و زمینه‌های تأثیرگذاری، متأثر از کنترل نهادهای دولتی است. هر خانواده به‌مثابه جامعه‌ای کوچک می‌تواند ویژگی‌های مشابهی را با آن بروز دهد (وکیل‌ها، ۱۳۹۲).

پناه: من دوستان واقعی‌ام بیشتر روی زندگی‌ام تأثیر گذاشتن، البته تو دنیای واقعی هم از طریق دنیای مجازی با هم ارتباط داریم و هم از طریق دنیای واقعی که باهم به بیرون می‌ریم و در صورتی دوست واقعی من هستند که همه روز آن‌ها را می‌بینم و هم در گوشی با آن‌ها صحبت می‌کنم؛ با این حال من واقعی را ترجیح می‌دهم.

تأثیرپذیری بیشتر از فضای مجازی

فضای مجازی، شکل نوینی از ارتباطات را شکل می‌دهد که می‌تواند هویتی جدید برای افراد به ارمغان بیاورد. در این فضا، روابط اجتماعی جدید، متکثر و گسترده‌ای تجربه می‌شود که می‌تواند بر دنیای واقعی، غلبه یافته و تا میزان زیادی جایگزین آن گردد.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

وقفه هویت

وقفه هویت را حالتی از وابستگی نوروتیک می‌دانند که افراد در این دسته، مردد، سلطه‌جو، دنباله‌رو، کم‌طاقت در برابر مشکلات، اهل اجتناب از درگیری‌های طبیعی زندگی و سنت‌پرست هستند؛ بین اهداف خود و والدین، تفاوتی قائل نبوده و استقلال آن‌ها از خانواده می‌تواند به مخاطره‌ای برای سلامت روانشان منجر گردد (Kroger, 1993).

فرانک: «چیز خاصی در ذهنم نیست که ارزش خیلی داشته باشد و برای آن دلیل خاصی ندارم؛ شاید چون رشته خوبی انتخاب نکردم، نمی‌دانم و تکلیفم مشخص نیست».

مناسبات هویت

هویت را در یک دسته‌بندی کلی می‌توان دربردارنده بعد فردی، بین‌فردی و خانوادگی برشمرد. هویت‌ها می‌تواند با همدیگر ظاهر شده و دارای ویژگی‌های مشترک باشند؛ نظیر نام هر شخص که علاوه بر این که صفت شخصیتی فرد را شامل می‌شود، مشتمل بر ارتباط اجتماعی فرد با خانواده‌اش نیز می‌گردد. بعدی از هویت، هویت شخصی است؛ بدین معنا که حیثی از هویت را مدنظر دارد که هر فرد را از دیگری متمایز می‌کند. این تمایز خود را در بعد بین‌فردی نیز نشان می‌دهد. بعد دیگر، هویت خانوادگی است؛ از آنجایی که خانواده، ابتدایی‌ترین نهاد اجتماعی است، نقش اصلی را در شکل‌دهی هویت فرد به خود اختصاص می‌دهد. هویت فرد در خانواده و در عین حال، متمایز از آن شکل می‌گیرد.

اولویت‌بندی خانوادگی

اولویت‌بندی خانوادگی، مشتمل بر ترجیح مسائل مربوط به اعضای آن یعنی مادر، پدر، خواهر و برادر بر سایر حیطه‌ها (فردی و بین‌فردی) است.

سمانه: «خانواده‌ام با ارزش‌ترین چیزیه که در زندگی دارم و سعی می‌کنم با اون‌ها خیلی وقت بگذرونم و فکر می‌کنم چطور می‌تونم اون‌ها رو خوشحال کنم، وقت بگذرونیم و کاری کنم اون‌ها از من راضی باشن، چون خیلی دوستشون دارم».

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

دیانا: «بستگی به شرایط داره دیگه. تا حالا به این فکر نکرده بودم. تحقیق نکردم. به نظرم تأثیر فضای مجازی روی زندگی این‌طوره که بستگی به خود آدم‌ها داره، این‌که چقدر اراده قوی و اعتماد به نفس دارن. اگر کمتر باشه، روشن‌تر تأثیر داره».

پراکندگی هویت

افراد دارای پراکندگی هویت، رشدنیافته‌تر از سایر گروه‌ها هستند؛ چراکه همواره هم‌رنگ جماعت شده، تابع امیال آنی هستند، نسبت به مسائل، بی‌اهمیت و دارای تکان‌شگری بوده و وضعیت خود را به قضا و قدر نسبت می‌دهند (Archer, & Waterman, 1990).

دلارام: «نظری ندارم؛ یعنی الان نمی‌تونم تصمیم بگیرم؛ اما فضای مجازی فکر نمی‌کنم تأثیر داشته باشه».

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی مباحث مرتبط با هویت در حوزه‌های آسیب‌شناسی، ابعادی، شخصیت‌شناسی و سبک زندگی می‌تواند مثمرتر واقع شود؛ اما در اغلب پژوهش‌ها کمتر مورد توجه قرار گرفته است؛ از این‌روی در پژوهش حاضر، محقق، ضمن بهره‌گیری از نظریات روان‌شناختی هویت، تجربه زیسته نوجوانان را در رابطه با آن بررسی نموده است.

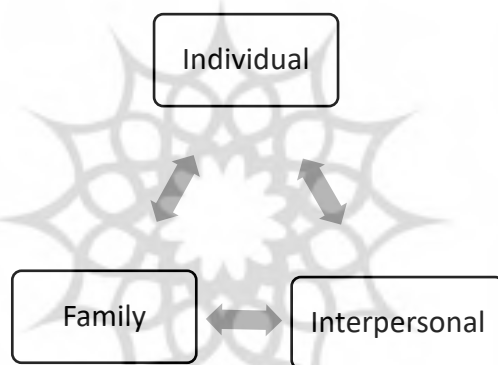
نظریات روان‌شناختی متعددی در رابطه با هویت مطرح است که از جمله آن‌ها می‌توان به نظریه اریکسون، مارسیا و بزرونسکی اشاره نمود. اریکسون، نوجوانی را دوره هویت در برابر سردرگمی نقش می‌داند. مارسیا، از چهار پایگاه هویتی موفق، دنباله‌رو، بحران‌زده و سردرگم نام می‌برد. هم‌چنین سبک‌های پردازش اطلاعات بر اساس نظریه بزرونسکی را می‌توان مشتمل بر سبک‌های اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم برشمرد. از ترکیب نظریه‌های بزرونسکی، مارسیا و اریکسون می‌توان به نتایج زیر دست‌یافت.

سبک اطلاعاتی در نوجوانان را می‌توان دارای وقفه هویت دانست. این افراد مشابه افرادی که موفق به کسب هویت شده‌اند، در تصمیم‌گیری شخصی و حل مسئله، به‌صورت آگاهانه، محتاط و فعال، در جست‌وجوی اطلاعات بوده و به‌صورت نقادانه، داده‌های به‌دست‌آمده را مورد

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقولات اصلی حاصل از کدهای به‌دست‌آمده در پژوهش حاضر با توجه به مبانی نظری، مشتمل بر (۱) مناسبات هویت (که برون‌داد رویکرد خود فرد، روابط بین‌فردی و خانواده او است)، (۲) سکوی هویت (که حاصل موفقیت یا عدم موفقیت در هویت‌یابی است و شامل کسب هویت، بحران هویت و دگردیسی هویت است) و (۳) سیالیت هویت (که برآیند واقعیت، فضای مجازی و زیست‌جهان موزاییکی با اثر دوسویه نسبت به آن دو است) بوده که از مصاحبه با ۱۹ نوجوان دختر در زمینه هویت‌پذیری فردی و خانوادگی در ارتباط با حضور در فضای مجازی به‌دست‌آمده که در مجموع از الگوهای زیر تبعیت می‌کند:

شکل ۱. مناسبات هویت

Fig 1. Identity relations

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

هویت‌پذیری در میان دختران نوجوان است. به بیان دیگر، بر اساس دستاوردهای مطالعه تحقیق حاضر، هویت‌پذیری دختران نوجوان، هزارتویی است که پژواک واقعیت، فضای مجازی و زیست‌جهان موزاییکی بوده و منجر به ایجاد هویتی سیال می‌گردد. هویت، جولان‌گاه مناسبات فردی، بین‌فردی و خانوادگی است که فرد می‌تواند با موفقیت، به کسب هویت دست یابد، در دوگانه‌ها دچار سردرگمی شده و به بحران هویت برسد و یا این‌که متفاوت به گذشته، دگرذیسی هویت یابد.

پژوهش حاضر در سطح عملیاتی، گامی اولیه در جریان هویت‌پذیری دختران نوجوان در ارتباط با فضای مجازی است. به‌طور یقین می‌توان بیان نمود که در آینده‌ای نزدیک، جامعه شاهد گستردگی بیشتر و ابعاد جامع‌تری از آن خواهد بود؛ تعداد شبکه‌های اجتماعی در حال گسترش است و هویت‌پذیری نوجوان نیز سیالیت بیشتری می‌یابد، حجم انبوه و اطلاعات متفاوت و گاه متباین، هویت آنان را در ابعاد فردی، بین‌فردی و خانوادگی دستخوش تغییرات و تحولات بسیاری می‌سازد که می‌تواند برای آنان مشکلات متعددی به همراه داشته باشد. لذا گروه دختران نوجوان از یک‌سو، به‌واسطه موضوع مطرح شده و از سوی دیگر، به‌واسطه جنسیت خود، نیازمند توجه شایسته و درخور بوده تا آسیب کمتری متحمل شوند و این مرحله را با موفقیت پشت سر بگذارند. چراکه این مرحله، تأثیری عمیق بر تمام زندگی آینده آنان خواهد داشت.

از سوی دیگر، چنان‌چه سلطان‌محمدی و پورسید آقایی (۱۴۰۱) نشان دادند، دختران نوجوان مورد تحقیق نیز به‌ضرورت توجه به هویت‌پذیری دختران نوجوان از فضای مجازی اشاره نمودند و این امر را در صورت استفاده بی‌رویه، آسیب‌آرسان تلقی کردند. هم‌چنین ورود به این فضا موجب شده که هویت واقعی برخی افراد (شامل هویت فردی، خانوادگی، اجتماعی، شغلی، دینی و ملی)، تحت‌الشعاع هویت مجازی آن‌ها قرار گیرد (شهابی عنبران و همکاران، ۲۰۲۲). درحیطه تأثیر مثبت و منفی فضای مجازی در ایجاد هویت آرمانی نوجوانان نیز نتایج این پژوهش با یافته‌های میتینا^۱ (۲۰۲۰) هماهنگی دارد.

^۱. Mitina

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از کلیه مشارکت‌کنندگانی که به واسطه شرکت در مصاحبه، به انجام پژوهش حاضر کمک نموده‌اند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

پرویشگاه علوم انسانی ومطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

زرگر شیرازی، فریبا. (۱۳۸۸). مروری بر دیدگاه‌های هویت جنسیتی زنان. *روان‌شناسی فرهنگی زن*، ۱(۲)، ۳۳-۴۷.

سلطان‌محمدی، عطیه. و پورسیدآقایی، زهراسادات. (۲۰۲۳). آسیب‌شناسی پدیدارشناختی هویت جنسیتی دختران نوجوان در فضای مجازی. *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۱۴(۵۴)، ۸۴-۶۱.

شهابی عنبران، بهجت، جعفری، علی، هاشمی، شهناز. و سلطانی فر، محمد. (۱۴۰۱). هویت‌های دوگانه در فضای مجازی و واقعی بر اساس تجارب زیسته نوجوانان: تحلیل مضمون. *روان‌شناسی تربیتی*، ۱۳(۲)، ۴۷-۵۹.

صانعی، اشرف‌السادات. و نیکبخت نصرآبادی، علیرضا. (۱۳۸۳). روش‌شناسی تحقیق کیفی در علوم پزشکی. تهران: برای فردا.

کجباف، محمدباقر. (۱۳۹۵). *روان‌شناسی رفتار جنسی (نظریه‌ها و دیدگاه‌ها)*. تهران: روان.

گیدنز، آنتونی و ساتون، فیلیپ. (۱۴۰۰). *جامعه‌شناسی*. ترجمه حسین چاوشیان. تهران: علمی.

محسنی، منوچهر (۱۳۸۶). *جامعه‌شناسی جامعه اطلاعاتی*. تهران: دیدآور.

هورنی، کارن. (۱۳۹۷). *روان‌شناسی زنان*. تهران: بهجت.

Archer, S. L., & Waterman, A. S. (1990). Varieties of identity diffusions and foreclosures: An exploration of subcategories of the identity statuses. *Journal of Adolescent Research*, 5(1), 96-111. <https://doi.org/10.1177/074355489051007>

Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bam, D. J., & Hoeksma, S. N. (2022). *Atkinson & Hilgard's Introduction to Psychology*. Roshd.

Azadarmaki, T., & Chavoshian, H. (2002). The Human Body As a Medium of Identity. *Iranian Journal of Sociology*, 4(4), 57-75. (In Persian)

Bariklou, A. R. (2013). A Study of Preserving the Identity of Family for the Child Born of Artificial Insemination in Islamic and International Human Rights Documents. *Private Law*, 10(1), 59-86. (In Persian)

Barros, M., Alcadipani, R., Coupland, C., & Brown, A. D. (2023). Online identities in and around organizations: A critical exploration and way forward. *Organization*, 30(1), 3-20. <http://dx.doi.org/10.1177/13505084221137987>

Bastani, S., & Moosanejad, P. (2013). Gender Identity of Men and Women in Metropolitan Tehran. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 11(2), 29-54. (In Persian)

Bělohrad, R. (2019). Fukuyama, Francis: Identity. The Demand for Dignity and the Politics of Resentment. In.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

- Froehlich, L., Martiny, S. E., & Deaux, K. (2019). A longitudinal investigation of the ethnic and national identities of children with migration background in Germany. *Social Psychology*, 51(2), 91–105.
- Giddens, A., & Sutton, P. W. (2021). *Sociology*. Elmi. (In Persian)
- Godden, L., & Kutsyuruba, B. (2023). Hermeneutic phenomenology. In *Varieties of qualitative research methods: Selected contextual perspectives* (pp. 225-230). Cham: Springer International Publishing. http://dx.doi.org/10.1007/978-3-031-04394-9_36
- Gómez, A. G. (2010). Competing narratives, gender and threaded identity in cyberspace. *Journal of Gender Studies*, 19(1), 27-42. <http://dx.doi.org/10.1080/09589230903525429>
- Hejazi, E., & Fartash, S. (1997). Gender Differences in Identity Styles, Identity Commitment and Friendship Quality of Women in Development and Politics. *Women's Studies*, 4(15), 61-76. (In Persian)
- Hejazi, E., & Fartash, S. (2006). The Relation Between Identity Styles, Commitment and The Quality of Friendship. *Journal of Psychology and Education*, 36(1-2), 167-184. (In Persian)
- Horney, K. (2019). *Feminine Psychology* Behjat. (In Persian)
- Iman, M. T. (2018). *Methodology of Qualitative Researches*. Department of Philosophy of Social Sciences and Humanities. (In Persian)
- Janssen, A., & Murachver, T. (2004). The relationship between gender and topic in gender-preferential language use. *Written Communication*, 21(4), 344-367. <https://doi.org/10.1177/0741088304263990>
- Jugert, P., Leszczensky, L., & Pink, S. (2020). Differential influence of same- and cross-ethnic friends on ethnic-racial identity development in early adolescence. *Child Development*, 91(3), 949-963. <https://doi.org/10.1111/cdev.13334>
- Kajbaf, M. B. (2016). *Psychology of Sexual Behavior (Theories and Perspectives)*. Ravan. (In Persian)
- Khanifar, H., & Moslemi, N. (2019). *Fundamentals Qualitive Research Methods New and Practical Approach* (Vol. 1). Negahe Danesh. (In Persian)
- Kohlberg, L. (1966). A cognitive-development analysis of children's sex-role concepts and attitudes. *The Development of sex Defference*.
- Korneeva, A., Loyko, O. T., & Zeremskaya, Y. A. (2016). Virtual space as a sphere of the personal identity's formation. *Journal of Economics and Social Sciences*, (8)5, 1-5.
- Korostelina, K. V., & Identity, S. (2007). a Social Psychological Synthesis. EBook Published, Pub. Location New. *Exchange*, 62, 134-150.
- Kroger, J. (1993). Identity and context: How the identity statuses choose their match.
- Kuchinke, K. P. (2023). Phenomenology and human resource development: Philosophical foundations and implication for research. *Human Resource*

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

- Shahabi Anbaran, B., Jafari, A., Hashemi, S., & Soltanifar, M. (2022). Dual Identities in Virtual and Real Space based on the Lived Experiences of Teenagers; Thematic analysis. *Journal of Educational Psychology*, 13(2), 47-59. (In Persian)
- Shahidi, A. A. (2019). Membership in social network son the level of identification and social security adolescents. *Theological-Doctrinal Research (Islamic Azad University-Saveh Branch)*, 3(35), 143-152.
- Shiyan, A. (2023). Reflection as the basis of E. Husserl's phenomenological methodology.
- Soltan, A., Pour, Z. S., & Aghaei, S. (2023). Phenomenological Pathology of Adolescent Girls' Gender Identity in Cyberspace. *Journal of Culture of Counseling and Psychotherapy*, 14(54), 61-84. (In Persian)
- Steensma, T. D., Kreukels, B. P., de Vries, A. L., & Cohen-Kettenis, P. T. (2013). Gender identity development in adolescence. *Hormones and behavior*, 64(2), 288-297. <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2013.06.011>
- Te Wildt, B., Kowalewski, E., Meibeyer, F., & Huber, T. (2006). Identity and dissociation in cyberspace: A case of dissociative identity disorder associated with internet role playing. *Der Nervenarzt*, 77, 81-84. <https://doi.org/10.1007/s00115-005-1893-x>
- Vleioras, G., & Bosma, H. A. (2005). Are identity styles important for psychological well-being? *Journal of adolescence*, 28(3), 397-409. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.09.001>
- Zanden, J. V. (2014). *Developmental Psychology*. Savalane.
- Zargar, S. F. (2010). A Review on Approaches of Women's Gender Identity. (In Persian)

© 2025 Alzahra University, Tehran, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

نویسندگان

Reihaneh.Batani20@gmail.com

ریحانه باطنی نوش آبادی

دانشجوی دکتری رشته مطالعات زنان، گرایش حقوق زن در اسلام، دانشگاه ادیان و مذاهب، قم، ایران.

M.Zarean@alzahra.ac.ir

منصوره زارعان

دانشیار گروه علوم اجتماعی و توسعه، پژوهشکده زنان، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

m.mohseni@Urd.ac.ir

مریم محسنی

دانشجوی دکتری مطالعات زنان، گرایش حقوق زن در اسلام، دانشگاه ادیان و مذاهب، قم، ایران.